

RASPRAVE I ČLANCI

O SUODNOSU IZMEĐU FORMALNE I SEMANTIČKE SINTAKSE

ZUZANNA TOPOLIŃSKA

*Institut Języka Polskiego
Polskiej Akademii Nauk-Warszawa*

UDK 801.56

Izvorni naučni rad
Primljen: 30. januara 1983.
Prihvaćen: 4. marta 1983.

Ovaj je članak nastao kao rezultat razmišljanja kako se može prikazati sintaksa jedne grupe prilično diferenciranih govora, zamišljena kao dio jednog (kompletnog gramatičkog opisa te grupe govora.

Da bismo predstavili što preglednije odabranu koncepciju, a i da bismo opravdali izbor, prvo treba predložiti rješenja — ili bar pravac u kojem ćemo tražiti rješenja — nekih teorijskih i terminoloških problema.

Pod sintaksom podrazumijevamo mehanizme uzajamne akomodacije jezičkih jedinica u procesu tvorbe teksta. Zavisno od nivoa na kojem funkcioniraju te jedinice, razlikujemo formalnu i semantičku sintaksu.

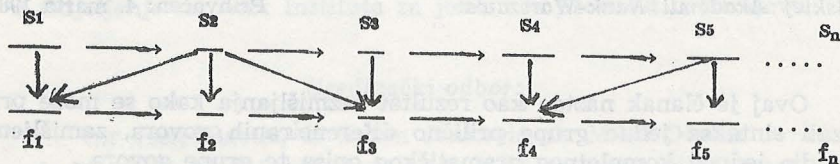
Koncepcija koju smo prihvatili polazi od činjenice da jezik služi društvu za prenošenje informacija. Slijedi, u načelu, da formalnu strukturu jezičkog iskaza smatramo zavisnom od semantičke strukture. Pod pretpostavkom da je informacija što se prenosi latentno ista, tj. da predstavlja konstantu u opisu, centralno pitanje na koje mora da odgovori svaki lingvista i svaki lingvistički opis jeste koja je segmentacija te informacije karakteristična za izučavani jezički sistem i koja je šema korelacije formalnih sa semantičkim jedinicama.

Zalažemo se, znači, za dvojnu segmentaciju jezičkog iskaza (i *ipso facto* — jezičkog teksta): primarnu — semantičku i sekundarnu — formalnu. Svjesni smo da među jedinicama dobivenim putem dvojne segmentacije, tj. između semantičkih i formalnih jedinica, nema relacije jedno-jednoznačne korelacije. Njihove relacije mnogo su komplikovanije — jedna ista semantička jedinica može, zavisno od konsituacije, konteksta i sl., da ima više eksponenata i obratno: jedna ista formalna jedinica može da bude eksponent više semantičkih jedinica. Svjesni smo isto tako da tvorba jednog jezičkog teksta predstavlja stohastičan proces čija pravila dotiču dva reda — semantički i formalni. I tako je izbor svake semantičke jedinice ograničen svim prethodno izabranim seman-

tičkim jedinicama, dok sa svoje strane on određuje izbor formalne jedinice — eksponenta. Detaljnije:

- proizvoljan je samo izbor prve semantičke jedinice (S_1),
- izbor svih narednih semantičkih jedinica ($S_2 \dots S_n$) ograničen je prethodnim semantičkim jedinicama,
- izbor prve formalne jedinice (F_1) određuje se izborom prve semantičke jedinice,
- na kraju, izbor svih narednih formalnih jedinica ($F_2 \dots F_n$) ograničava se u dva pravca — određuju ga kako semantičke jedinice, čiji su eksponenti odgovarajuće formalne jedinice, tako i prethodne formalne jedinice.

Pobrojani tipovi i pravci zavisnosti mogu se grafički prikazati kao što slijedi:

Razumije se, naša shema predstavlja konvencionalnu idealizaciju. Konvencija dolazi do izražaja, prije svega, u grafičkoj projekciji sekvencije semantičkih izbora, jer nemamo nikakve osnove da se izjašnjavamo za njihov linearni ili nelinearni karakter. S druge strane, tekst kao produkt mnogobrojnih izbora nesumnjivo je linearan, ili primarno — u vremenskoj dimenziji, ili sekundarno — u grafičkoj projekciji, tj. u prostoru. Međutim, završna, djelimično formalno motivirana linearizacija gotovog teksta razlikuje se u više pogleda od systemske, strukturne sekvence zavisnosti date u našoj shemi. U daljem tekstu imaćemo priliku da te razlike ilustrujemo primjerima.

Slikovni nam prikaz dopušta da na jedan apstraktan, idealan način utvrdimo domene semantičke i formalne sintakse.

Horizontalna sekvencija semantičkih (izbora i — kao njihov produkt — semantičkih) jedinica predstavlja domen semantičke sintakse. Drugim riječima, semantička sintaksa proučava međusobno ograničavanje semantičkih jedinica teksta.

Relacije između semantičkih i formalnih jedinica — prikazane su (koso)vertikalnim strelicama — predstavljaju idealiziranu sadržinu rječnika.

Na kraju, »horizontalne« relacije među formalnim jedinicama izučava formalna sintaksa.

U drugoj formulaciji: semantička sintaksa predstavlja (a) djelimično središnji skup pravila semantičkih restrikcija u selekciji jezičkih jedinica od kojih tvorimo tekst, s obzirom na njihovu komunikativnu hijerarhiju u tom tekstu; formalna sintaksa predstavlja (b) djelimično sre-

đen skup pravila takve uzajamne formalne adaptacije ojačanih jedinica koje odražavaju njihovu komunikativnu hijerarhiju \vdash (c) djelimično sređen skup pravila takve linearizacije tih jedinica, što izražava njihovu komunikativnu dinamiku (takozvana topikalizacija). Sintaksički opis sačinjava eksplicitno formulirana serija pravila: $a + b + c$.

Svjesno apstrahujemo najteže teorijske probleme, tj. ne želimo da presudimo da li postoje i koja su pred-leksička pravila semantičke sintakse.

Prije nego što izvršimo kompletanu sintaksičku analizu i opis rječničkog blaga jednog jezika, tj. sve dok ne budemo raspolagali inventarom pred-leksičkih semantičkih elemenata, prinuđeni smo da svaki sintaksički opis u cjelini relativiziramo na konkretan jezik i da se uzdržimo od izdvajanja mogućih univerzalija.

Drugim riječima, sintaksičkom opisu prilazimo sa pretpostavkom da su već utvrđene i nama poznate relacije, koje na našoj slici signaliziraju (koso)vertikalne strelice. Takva pretpostavka predstavlja neizbježan handicap opisa.

Iz izloženog potiču i neke dalekosežne posljedice za organizaciju našeg predstojećeg opisa, tj. opisa više dijalekatskih sintaksičkih sistema. Princip organizacije trebalo bi da bude neki zajednički sistem, tj. sistem jezičkih jedinica na takvom nivou apstrakcije da može biti po definiciji zajednički svim opisivanim dijalektima. Da bismo predložili sistem jedinica, što je, po našem mišljenju, prirodni kandidat za funkciju takvog zajedničkog sistema, moramo prvo prikazati nivoe lingvističkih apstrakcija koje ćemo razlikovati u opisu.

Polazimo od sastava apstraktnih semantičkih jedinica, po našem mišljenju obavezno prisutnih u svakom samostalnom jezičkom saopštenju.

U prvoj, najapstraktnijoj idealizaciji saopštenja zamišljamo kao aktualizaciju propozicija sa simboličkim zapisom:

$$\Sigma = \text{Akt (Prop)}.$$

Pod propozicijom podrazumijevamo sud koji konstituirá saopštenje, tj. konstataciju da je neki objekat (objekti) vezan nekom relacijom. Konstатовanu relaciju nazvaćemo predikat (P), dok ćemo sadržaje koji karakterišu objekte vezane tom relacijom nazvati argumentima (a). Znači, propoziciju možemo zapisati kao predikatsku funkciju sa određenim brojem argumenata:

$$\text{Prop} \rightarrow p (a_1, a_2, a_3 \dots).$$

Ima niz ozbiljnih dokaza u korist teze po kojoj broj argumenata prostih (tj. semantički primarnih, nederiviranih) predikata ne prelazi broj tri.¹ Prozirniji termin za propoziciju bio bi: predikatsko-argumentska struktura. Dalje u tekstu služićemo se naizmjenično i jednim i drugim terminom.

¹ Up. A. Bogusławski, *More than three or three at most?*, *Studia Grammaticae IV*, str. 7—18, Ossolineum 1981.

Pod aktualizacijom jedne propozicije podrazumijevamo njezinu povezanost sa govornom situacijom, tj. prije svega, sa govornikom, a preko njega i sa određenim vremenom i prostorom. Sam govornik stvara dvostruk problem. Prvo, spoljno-pragmatički — sadržan u načinu kako se na saopštenje odražava društveni status govornika i njegovih sagovornika, zatim karakter jezičkog kontakta (intiman, oficijelan, direktan, telefonski i sl.) i na kraju cilj koji želi sagovornik da postigne svojim saopštenjem: da li je to samo prenošenje informacije odnosno traženje informacije — kao u pitanju — ili podsticanje dještva — kao u naredbi, želji, molbi i sl. Sve te faktore obuhvatićemo konvencionalno simbolom *Pg* — pragmatika. Drugi problem, direktno vezan za govornika, jeste njegov unutrašnji stav prema poziciji — da li je ocjenjuje kao istinitu (tj. adekvatnu prema njemu poznatim faktima), kao moguću, lažnu, kao iznenađujuću i sl. Sadržaje preko kojih se manifestuje taj stav nazvaćemo modalnim, simbol — *M*. Pored *Pg* i *M*, treća i posljednja komponenta aktualizacije je *R* — referencija, tj. postavljanje u određen odnos prema stvarnosti, drugim riječima: vezivanje sa predmetnim i vremensko-prostornim indeksima. Pod indeksom podrazumijevamo jedno-jednoznačnu relaciju između jezičkog izraza i elementa iz stvarnosti čiji znak predstavlja taj izraz. Drugim riječima: indeks je relacija koja nam omogućava identifikaciju objekata (materijalnih predmeta, relacija) o kojima govorimo. Iz prethodnog proizilazi da indeks funkcionira u okvirima određene govorne situacije. Univerzalni indeks je onaj koji povezuje zamjenicu *ja* (kao jezički znak) sa govornikom.

Summa summarum pod aktualizacijom podrazumijevamo hijerarhiziranu strukturu elemenata { *Pg*, *M*, *R* }.

Poštujući hijerarhiju po kojoj svi ti sadržaji predstavljaju nadgradnju propozicije, možemo predložiti sljedeći zapis semantičke strukture jezičkog saopštenja:

$$\Sigma = Pg \{ M [R/p (a_1, a_2, a_3) /] \}$$

Predloženi zapis kao čisto semantička apstrakcija čini nam se univerzalnim. Zadatak lingvističkog opisa je da prikaže kako odgovarajući jezik nalazi formu, kako formalizuje odvojene semantičke elemente. Pod formalizacijom podrazumijevamo snabdijevanje odgovarajućih sadržaja zvukovnom reprezentacijom, tj. priređivanje tim sadržajima organizirane (strukturirane) zvukovne supstance. Organizacija te supstance se vrši, kao što znamo, u nizu sredenih koraka, uz pomoć sintaksičkih, morfoloških, fonoloških jedinica.

Modelirajući semantičku strukturu jednog jezičkog izraza, mi se bavimo — što jasno proističe iz dosad izloženog — rezultatom osnovnog mehanizma jezičke projekcije (jezičkog tumačenja) svijeta, tj. produktom predikacije. Prelazeći na problematiku formalizacije, red je da obratimo pažnju i na drugi osnovni mehanizam, koji možemo nazvati meta-jezička predikacija, tj. nominacija. Nominacija nije ništa drugo nego krštenje, davanje naziva, a naziv nije ništa drugo nego produkt nomina-

cije. U aktu nominacije («to je...») naziv je samo odgovarajuća strukturirana zvukovna supstanca koju preko tog akta povezujemo sa određenim skupom pojava koje znamo da identifikujemo kao takve u stvarnosti što nas okružuje, tj. sa svim pojavama i samo sa pojavama koje karakteriše određena predikatska sadržina. Na osnovu akta nominacije slijedi da odgovarajući naziv u procesu jezičkog komuniciranja prenosi tu predikatsku sadržinu vezanu za određenu referenciju, tj. javlja se kao naziv cijelog skupa pojava ili proizvoljno odabranog podskupa. Znači, semantičku strukturu jednog naziva u konkretnoj upotrebi (tj. van samog akta nominacije) možemo prikazati kao:

$$N = R(a)$$

tj. kao argument vezan određenom referencijom. Simbol a možemo da svedemo na $Q(p)$, tj. predikatsku sadržinu vezanu količinskom kvantifikacijom. Zapis odražava činjenicu da nismo u mogućnosti da neku pojavu u aktu predikacije zamislimo kao argument a da je količinski ne kvantifikujemo. Poštujući sve tri komponente i njihovu prirodnu hijerarhiju, semantičku strukturu jednog naziva kao dijela iskaza predstavimo kao

$$N = R [Q(p)]$$

U procesu našeg svakidašnjeg jezičkog komuniciranja (engl. *performance*) predikaciju i nominaciju, ili tačnije — produkte dvaju mehanizama — vezuje dijalektičko jedinstvo. Ako odstranimo od iskaza nazive, argumenti će se pretvoriti u mjesta za argumente popunjena sa toliko i samo toliko sadržaja koliko obuhvata sam predikat i vezana odgovarajućom referencijalnom kvantifikacijom; npr. umjesto *Momak djevojci poklanja cvijeće* dobili bismo *Taj čovjek drugom čovjeku poklanja nešto*, i sl.

Prije nego što prikažemo etape formalizacije predložene semantičke formule, daćemo još jednu bitnu napomenu. Naime, predložena formula predstavlja apstraktnu polaznu hijerarhiju komponenata jednog kompletnog iskaza. Međutim, u procesu komuniciranja pojedinim komponentama pridajemo veću ili manju važnost tako što se u površinskoj strukturi (površinskoj reprezentaciji) one mogu pojaviti u reduciranom sastavu (neke od njih mogu ostati bez eksponenta) ili sa promijenjenom hijerarhijom — svaka komponenta može da konstituiraju glavnu propoziciju, tj. da se pojavi u funkciji konstitutivne komponente iskaza. Znači, da bismo pristupili formalizaciji, treba da znamo ne samo opštu formulu i sastav sadržaja supstituiranih za pojedine simbole nego i funkcionalnu perspektivu iskaza (= topikalizaciju = prihvaćenu komunikativnu hijerarhiju komponenata).

Prvi korak ka formalizaciji vodi od semantičke ka sintaksičko-leksičkoj apstrakciji. Dva aspekta, sintaksički i leksički, nedjeljivi su, jer nema jezičke formalizacije neke informacije van sintaksičke konstrukcije konstituirane od leksema.

Priznajemo dva i samo dva sintaksička mehanizma čiji su rezultati na odgovarajući način rečenica i imenska sintagma. One predstavljaju optimalnu (i najfrekventniju) formalnu reprezentaciju prva iskaza, druga — naziva. I oba mehanizma funkcionišu na istom principu, tj. razgrađuju konstrukciju, polazeći od sintaksičke valencije njene konstitutivne komponente. Znači, oba tipa konstrukcije u prvoj apstraktnoj aproksimaciji mogu se svesti na formulu:

$$K ((D))$$

pod čime se podrazumijeva obavezno prisustvo konstitutivne komponente (*K*) i fakultativno prisustvo (signalizirano udvojenom zagradom) dopunskih komponentata (*D*).²

Konstitutivna komponenta rečenice je lični glagolski oblik, konstitutivna komponenta imenske sintagme je imenica (između ostalog i imenska zamjenica).

Saglasno svojoj sintaksičkoj valenciji, lični glagolski oblik zahtijeva prisustvo (otvara mjesto za) određenog broja imenskih sintagmi i/ili rečenica i dopušta da bude određen priložima (između ostalih i priložkim zamjenicama).

Imenica sa svoje strane dopušta da bude određena pridjevima (između ostalih i zamjenskim i brojnim pridjevima), imenskim sintagmama i rečenicama.

Na kraju, pridjev dopušta da bude određen prilogom.³

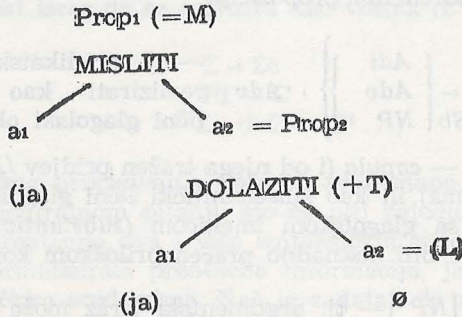
Kao što se vidi, već na prvom stepenu sintaksičke apstrakcije javljaju se sve osnovne (autosemantičke) leksičke kategorije (tj. takozvane vrste riječi) koje se određuju preko njihove sintaksičke funkcije u rečenici i/ili u imenskoj sintagmi, tj. glagol, imenica, pridjev i prilog. Zamjenice i brojevi izdvajaju se semantičkim principom i dobivaju sintaksičku motivaciju tek u slijedećem etapama formalizacije.

Nabrajajući komponente koje nadopunjuju dvije osnovne sintaksičke konstrukcije (*S* — rečenica, angl. *sentence*, *NP* — imenska sintagma, angl. *noun phrase*) svjesno se služimo dvjema formulacijama: da konstitutivna komponenta traži ili dozvoljava određenu dopunjavajuću komponentu. Ovim želimo da prikazemo ne samo vrste gramatičke (sintaksičke) zavisnosti nego i pravce semantičke implikacije. Tražena sintaksička komponenta u principu je eksponent implicirane semantičke komponente, dok je dozvoljena sintaksička komponenta eksponent nadgrađene, implicirajuće semantičke komponente. Drugim riječima, svaki predikat traži prisustvo drugih predikata u funkciji svojih argumenata i svaki predikat dopušta prisustvo drugih predikata u funkciji čijeg ar-

² O pojmovima »konstitutivna komponenta« i »dopunska komponenta« jedne sintaksičke konstrukcije up. J. Kuryłowicz, *Les structures fondamentales de la langue: groupe et proposition*, *Studia Philosophica* III, 203—9, preštampano u: *Esquisses linguistiques*, Wrocław 1960, str. 35—40.

³ U ovom kratkom pregledu apstrahujemo derivirane kategorije kao što su npr. glagolski pridjevi, glagolski prilozi, glagolske i pridjevske imenice, i sl.

gumenta on može da se javi. Uporedimo, npr. rečenice (1) *Vjerovatno ću doći* i (2) *Mislim da ću doći*. Semantički su veoma bliske, međutim, razlikuju se po komunikativnoj hijerarhiji predikativnih sadržaja. Polaznu semantičku strukturu mogli bismo prikazati ovako:

U procesu formalizacije u rečenici (1) govornik je odabrao drugu, potčinjenu propoziciju kao glavnu, dok je modalna propozicija svedena na dopunjavajuću prilošku komponentu; u rečenici (2) modalna se propozicija javlja kao glavna, tj. formalizacija neposredno izražava polaznu semantičku strukturu. Za prvu rečenicu reći ćemo da je sekundarna, derivirana u procesu formalizacije, dok ćemo za drugu reći da je primarna u seriji rečenica koje izražavaju istu polaznu semantičku strukturu. Simboli »T« i »L«, koji se pojavljuju na crtežu, izražavaju odgovarajuću vremensku (= temporalnu) i prostornu (= lokalnu) referenciju.

Rekli smo, a to potvrđuje i primjer, da ne postoji jedno-jednoznačna korelacija između semantičkih komponenta i njihovih sintaksičkih eksponenata. U opštim crtama suodnos je ikao što slijedi:

$$\Sigma \rightarrow S \left. \begin{array}{l} \text{— tj. optimalan i najčešći eks-} \\ \text{sekundarno NP} \end{array} \right\} \text{ponent iskaza je rečenica; sekundarno — pod određenim uslovima — i imenska sintagma može da se pojavi u funkciji iskaza (uporedi primjere iskaza kao } \textit{Tišina.}, \textit{Bože!} \text{ i sl.);}^4$$

$$(N \rightarrow) \quad a \rightarrow NP \left. \begin{array}{l} \text{— tj. eksponent naziva a istov-} \\ \text{sekundarno S} \end{array} \right\} \text{remeno i optimalan i najčešći}$$

eksponent argumenta u propozicionalnoj strukturi je imenska sintagma; sekundarno — u susjedstvu sa određenim glagolskim leksemama kao eksponentima određenih predikata — i rečenica može da se pojavi u funkciji argumenta; i dalje:

⁴ Između sekundarne pojave imenske sintagme u funkciji iskaza i sekundarne pojave rečenice u funkciji argumenta postoji suštinska razlika: rečenica-argument u mnogim kontekstima predstavlja jedinu strukturu mogućnost, u mnogim drugim kontekstima javlja se kao nemarkirana strukturalna varijanta, dok je imenska sintagma-iskaz po definiciji ekspresivno markirana.

$$S \Rightarrow [PI \leftarrow (AI_1 \dots)] \cdot \left\{ \begin{array}{l} Adv \\ NP \end{array} \right\} \text{ — tj. obavezne sa sintaksičke tačke gledišta komponente re-$$

čenice su predikatski izraz (PI) i argumentski izrazi (AI) koje on traži; dopuštene komponente rečenice su prilozi ili imenske sintagme kao eksponenti drugih nadređenih propozicija;

$$PI \rightarrow \left\{ \begin{array}{l} Vf \\ Vf \text{ cop} \leftarrow \left\{ \begin{array}{l} Adi \\ Adv \\ NP \end{array} \right\} \\ Vf_{ss} + Sb \end{array} \right\} \cdot Adv \text{ — tj. predikatski izraz može se realizirati kao autosemantički lični glagolski oblik (Vf_{ss}) ili kao}$$

glagolski operator — *copula* (i od njega tražen pridjev /*Adi*/, prilog /*Adv*/ ili imenska sintagma) ili kao sinsemantički lični glagolski oblik (*Vf_{ss}*) u frazeološkoj vezi sa glagolskom imenicom (*substantivum verbale*); fakultativno *PI* može biti naknadno praćen priloškom komponentom;

$$AI \rightarrow \left\{ \begin{array}{l} NP \\ S \end{array} \right\} \text{ — tj. argumentski izraz može se realizirati kao imenska sintagma}$$

ili kao rečenica;

$$NP \Rightarrow II \cdot (Adi \dots) \cdot NP \cdot S \text{ — tj. komponente imenske sintagme su imenski izraz (II) i pridjevi ili imenske sintagme ili rečenice koje on dopušta;}$$

$$II \rightarrow \left\{ \begin{array}{l} Sb \\ Sb \leftarrow \left\{ \begin{array}{l} Adi \\ Adi \\ NP \end{array} \right\} \\ Sb + \end{array} \right\} \text{ — tj. imenski izraz može se realizirati kao samostalna imenica ili kao imenica obavezno dopu-}$$

njena pridjevom ili kao imenica u frazeološkoj vezi sa drugom imenskom sintagmom;

Adi → *Adi* · (*Adv*) — tj. pridjev dopušta prisustvo priloga;

Adv → *Adv* · (*Adv*) — tj. *prilog* — pod određenim semantičkim uslovima — može biti praćen drugim prilogom.

U našim formulama javljaju se simboli dvojnog ranga: *a.* simboli sintaksičkih konstrukcija kao *S*, *NP*, *PI*, *AI*, *II*; *b.* simboli funkcionalnih klasa leksema kao *Vf*, *Sb*, *Adi*, *Adv*; predloženi sastav formula omogućava — kao rezultat provedene derivacije — da se na desnoj strani strelice pojavi sekvenca sastavljena isključivo od drugog vida simbola, tj. sekvenca koja supstitucijom konkretnih leksema može biti polazna tačka dalje morfološke i morfonološke adaptacije tih leksema, tj. morfološke i morfonološke derivacije formula.

Komponente *Pg*, *M* i *R* mogu se formalizirati ili na sintaksičkom nivou (kao *S* ili kao *NP*) ili na leksičkom nivou (kao *Adi* ili kao *Adv*), zavisno od mjesta koje im je dodijeljeno u komunikativnoj hijerarhiji iskaza.

Do sada u cijelom našem izlaganju bilo je riječi samo o minimalnom saopštenju čija se formalizacija bazira na ličnom glagolskom obli-

ku ili sekundarno na imenici. Međutim, jezici, kao što su između ostalih i indoevropski, raspolazu i jednom serijom sintaksički aktivnih leksema-eksponenata predikata čiji su argumenti prema definiciji predikata kompletni iskazi. To su veznici koji traže prisustvo jedne ili više rečenica i/ili imenskih konstrukcija. Znači, naknadno u našim formula-ma treba da predvidimo i mogućnost da se iskaz realizira kao konjuktivan a predikatski izraz da se realizira kao veznik (C — conjunctio):

$$\begin{aligned} \Sigma &\rightarrow \Sigma c \\ PI &\rightarrow C \\ \Sigma c &\Rightarrow C \leftarrow (\Sigma^1 \dots) \end{aligned}$$

Nakon kratkog prikazivanja koje su prve etape formalizacije možemo se vratiti centralnom pitanju što će biti zajednički pojmovni sistem u toku konfrontacije dva i više sintaksičkih sistema.

Da bi se formalizirala prenesena informacija, jezik raspolaže leksičkim i gramatičkim sredstvima. Naš je zadatak da polkažemo koja informacija i na koji se način prenosi gramatičkim (morfo)sintaksičkim sredstvima.

Kad bismo krenuli od sastava semantičkih pojmova koje smo uveli, morali bismo da pregledamo cijelo leksičko bogatstvo ispitivanih govora. U odgovarajućoj teorijskoj literaturi razmatra se mogućnost da se krene od gramatikaliziranih semantičkih kategorija, kao što su modalnost, vrijeme, referencija, takozvani dubinski padeži, biološki rod i dr. Međutim, informacija nabrojanih semantičkih polja prenosi se kako gramatičkim (što ne znači samo sintaksičkim) tako i leksičkim sredstvima. Dosljedno traganje za tom informacijom naložilo bi nam, pak, da vršimo semantičku analizu pojedinih leksema. Iako rezultati jedne takve analize predstavljaju polaznu tačku svakog lingvističkog opisa, ipak ona ostaje van naše teme.

Uvedeni sastav sintaksičkih pojmova obuhvata, kao što smo rekli, dvije serije jedinica. Druga od njih, tj. pojmovi čiji su referenti funkcionalne klase leksema, teško nam može poslužiti kao polazna tačka jer suodnos među konkretnim sadržajima i funkcionalno-gramatičkim osobinama njihovih eksponenata predstavlja idiosinkratičku karakteristiku datog jezika sadržanu u rječniku tog jezika. Znači, iako ovaj put sa druge strane, ponovo bismo se sudarali sa leksičkom barijerom.

Međutim, prva serija sintaksičkih pojmova, kojima se određuju funkcionalno (semantički) motivirane konstrukcije, kao S , NP , PI , AI , II , Σ_c , čini se, predstavlja idealnu polaznu tačku za predstojeću konfrontaciju: one su prisutne u svim analiziranim sistemima, s tim što pojedini sistemi kao eksponenti pojedinih konstrukcija daju prednost raznim funkcionalnim klasama leksema i raznim adaptacionim oblicima leksema.

ON RELATION BETWEEN SEMANTIC AND FORMAL SYNTAX

Summary

The paper aims at defining the level of syntactic abstraction optimal as a starting point of a confrontative description of several dialectal systems. It seems that the best solution would be to start notions such as sentence and noun phrase, i. e. with syntactic constructions not directly dependent on the lexical and morphological exponents thereof.